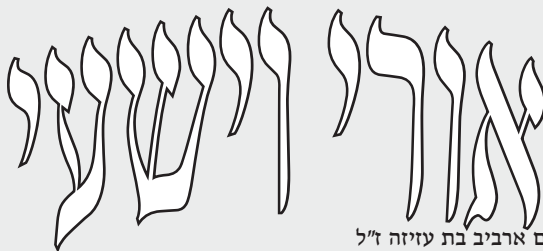

כניסת שבת: 16:20

יציאת השבת 17:29

לדעת ר"ת 17:56

לעילוי נשמת הסבתא מרת מרים ארביב בת עזיזה ז"ל

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים ז"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

עמרת פז

חכמתו והצלחתו של יוסף הצדיק ע"ה הפכו לשם דבר. ממצב נמוך ושפל ביותר, מבור הכלא, עלה לראש הפירמידה השלטונית. לרוב כאשר עובר אדם מהפך מעין זה ניכר הדבר בהתנהגותו. רצונו עז להפגין את מעמדו החדש ולהשכיח מאין בא. לעיתים כדי להראות לכל את עושרו הוא מזלזל ברכוש, קל הוא בעיניו, ורכוש אחרים על אחת כמה וכמה.

בכל תיאור התורה את התנהגות יוסף ומעשיו עוברת כחוט השני ענוותו וזהירותו בכבוד הזולת ורגישותו לבל יעשה שימוש במעמדו שלא כראוי. והרי לנו מספר דוגמאות מפרשתנו.

בתחילת הפרשה כאשר יוסף שולח את אחיו חזרה לביתם הוא אומר להם: "... אל תרגזו בדרך" (מה, כד). פשוטם של דברים שלא יאשימו זה את זה באחריות למכירתו, וכמובא ברש"י. לימודים נוספים בדבר הליכות הדרך מצאנו בגמ' במסכת תענית.

רבנו בעל הטורים לומד את הפסוק בצורה שונה: "אל תִּרְגְּזוּ בדרך" – את האחרים. הוה אומר, אף שאתם אחי, אל תפסעו בשדות אחרים ותקלקלו אותם באמרכם אנו אחי המשנה למלך. כלומר אל תנצלו את מעמדכם לפגוע ולהזיק לאחרים בהיותכם אנשי השררה והשלטון חלילה לכם מלפגוע באחרים.

בסוף הפרשה נאמר: "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף" (מז, יב), כלומר אף שהיה יכול לקחת בשפע כל שיחפוף, לא ניצל זאת, אלא נהג ככל העם בקיצוב ובמשורה, לפי הטף, בהתאם לצורך, ולא נתן לשחיתות לחדור למצרים, דבר שהיה ודאי גורם לקנאה ואח"כ שנאה מצד שאר העם.

במספר מקומות מובא ביטוי לנאמנותו: "וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשר הם שוברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה" (מז, יד), "ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה... ותהי הארץ לפרעה" (מז, כ).

מכאן לימוד לראשי הציבור אשר עליהם להקפיד לבל ינהגו בהתנשאות ובזלזול בציבור ובכספו.

הדרמה מגיעה לשיא חדש

יהודה ויוסף - עכשיו העימות הופך להיות חזיתי.

יהודה חש שאין לו מה להפסיד, שהרי ערב את אחיו בנימין, ועליו לדאוג שישוּב אל אביו בארץ כנען בכל מחיר ויהי מה. הוא מוכן לוותר על חירותו האישית, להפוך לעבד במצרים. הוא הגדול שבאחים, מעמדו בארץ כנען איתן ובית אבא יעקב מקבל את היותו הראשון בין האחים. למרות כל זאת יהיה עליו להיות עבד במצרים על כל המשתמע מכך. הוא מוכן ואף מציע את עצמו לכך: "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לנער והנער יעל" לארץ כנען. איזה גדלות ומסירות נפש יש במעשהו זה.

יוסף לומד ממעשהו כי אכן בנה של לאה - יהודה מוכן להקרבה גדולה עבור בנה של רחל - בנימין. ברגע זה מתחוור לו כי החלומות שראה בהן נבואה שצריכה להתגשם אכן נתגשמו: האחים משתחווים לו, אלומתו היא שקמה וגם ניצבה.

עתה אסור לו להמשיך בהעמדת הפנים ולו לרגע אחד, שהרי כל שניה נוספת של כאב לאחים היא מיותרת וחסרת תועלת.

הוא מפנה מן החדר את כל הנוכחים הזרים ובהם שומרי ראשו כדי שלא יראו בקלונם ובושתם של אחיו, ואז הוא מכריז: "אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה", למרות שהוא נוטל על עצמו סיכון מסוים שהרי אין לצפות היאך יגיבו האחים ההמומים לעובדה שהאח אותו חשבו ל'רודף' מסוכן הפך למושל מצרים. לבד הוא נותר מול אחד עשר האחים. אך יקר היה כבודם בעיניו. לא חפץ לביישם.

היכן הנקמה? הרי הם בידי, ויכול הוא לעשות בהם כרצונו. אך לא איש כיוסף שעבר את "מסלול מצרים", וראה את השגחתו יתברך על כל צעד מצעדיו: בבית פוטיפר, בבית הכלא, ועתה בבית פרעה, לא איש כזה ינקוף אצבע כדי לנקום באחיו. הוא יודע ומאמין בכל לבו כי רק יד ה' עשתה זאת, ואין לו על אחיו טענות וקפידה.

מי יתן והנהגה זו, הרואה בַּפֶּל את מעשה הבורא, היתה נר לרגלנו. אזי היינו סלחנים לזולת, ומקבלים את שגיאותיו ללא כעס ומריבה, היה אז עולמנו יפה ומאושר יותר. (הרב יוסף ברוק).

אמת בדבריו

"יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן, ואחיו מת"

"ואחיו מת" - אדם ודאי (=דובר אמת) כיהודה יאמר דבר, שאינו ברור לו (כדבר אמת)? אלא כך אמר יהודה: אם אני אומר לו: קיים הוא (אחיו חי) - הוא אומר לי: לך והביאהו! כדרך שאמר על בנימין. לפיכך אמר לו: "ואחיו מת"...

איך אעלה אל אבי

כשהיה מגיע הצדיק רבי מאירל מפרישמילן לדברי הסיום של יהודה ליוסף, היה נאנח ואומר: "כי איך אעלה אל אבי" - איך יכול אדם מישראל לעלות על אביו שבשמים לאחר שנות חיים בעולם הזה; "והנער איננו אתי" - אם הדור הצעיר לא הלך אתי בקבלת עול תורה ומצוות. כי בזאת נבחן כל דור בישראל: בהצלחתו למסור כראוי את מורשת האבות לדור הבנים.

הליכות מלכי

תפלת שיזוא

ידועה ומפורסמת המשנה במסכת ברכות (גד). "הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא". כלומר: המתפלל ומבקש על דבר שעבר זמנו, שכבר נעשה ואין להשיב, אף על פי שיכול הדבר להשתנות, אך שלא על פי דרך הטבע כי אם בדרך נס - הרי זו תפילה לחינם ולבטלה, ומבארת המשנה בדוגמא: מי שהיתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא, אלא יתפלל על העתיד לבא, ויתן הודאה על העבר. משום שאין להתפלל על מה שעבר כבר, והוולד במעי אמו כבר נעשה זכר או נקבה, ואין להתפלל שיעשה נס ותשתנה מציאותו. וכן שנינו שם, היה בא בדרך (שהגיע לעיר) ושמע קול צוחה בעיר (כלומר שמע אנשים צועקים) ואמר, יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי, הרי זו תפלת שוא, מאחר וכבר המקרה קרה, לכן הם צועקים.

ובגמרא הקשה על זה רב יוסף ממה שנאמר בתורה על לאה אמנו ע"ה "ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה" ושאלו בגמרא מאי ואחר? (כלומר אחרי איזה מאורע ילדה בת?) אמר רב, לאחר שדנה לאה דין בעצמה (ערכה חשבון עם עצמה) ואמרה, שנים עשר שבטים עתידין לצאת מיעקב, ששה יצאו ממני (שכבר ילדה ששה, ראובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון) וארבעה מן השפחות (בלהה ילדה את דן ונפתלי וזלפה את גד ואשר) הרי עשרה, לא תהא אחותי רחל כאחת השפחות? (כלומר, שאם תלד לאה את הבן האחת עשרה ורחל עדיין לא ילדה, לא יוותר לרחל ללדת אלא בן אחד, והרי השפחות ילדו כל אחת שני בנים, אם כן נמצאת רחל פחותה מן השפחות), מיד נהפכה (העובר שבמעי לאה) לבת שנאמר ותקרא את שמה דינה, שלאה עשתה דין לעצמה. ולכאורה מכאן אנו רואים ששייך במציאות שהעובר ישתנה מבן לבת או להיפך, וזה לא כמו שראינו במשנה שהמתפלל שתלד אשתו המעוברת בן הרי זו תפלת שוא.

ויישבו כל זה בגמרא "אין מכריזין מעשה נסים", ולכן אין ללמוד ממעשה לאה לכל אדם, לא בהכרח שלאחר יהיה נס. ועוד תירוץ, מעשה של לאה אמנו ע"ה היה רק אחר ארבעים יום מתחילת ההיריון נקבע אם הולד זכר או נקבה, שאז נגמרת יצירתו, וכן בתוך ארבעים יום עדיין מותר להתפלל לה' שיהיה הולד כפי שירצו, וכן פסקו הפוסקים ומרן בשלחן הטהור (סי' רל), אבל אחרי ארבעים יום אין להתפלל על כך, אלא שיהיה הולד מבורך ומוצלח, וכבר נודע מה שכתבו כמה מרבותינו אודות מעלתה המיוחדת של תפלת האשה בימי הריונה על הולד, ראה תפלת רבי אלעזר פאפו ז"ע: אנא האל, אב הרחמן, זכני שיתקיים זרעי, ולהוליד עוד בנים ובנות זרע של קיימא, זרע קודש לעבודתך וליראתך. ויהיו בני וכל יוצאי חלציי וכל צאצאי עמך ישראל תלמידי חכמים, שלמים במידות ודעות בכל מיני שלמות, בישנים, רחמנים וגומלי חסדים, ויהיו להם לשון לימודים ודעת נכונה ומיושבת, ויהיו זהירים וזריזים במצוות, ולא יכעסו ולא יכעסו, ולא יחטאו לך ולא לבריותך, וימצאו חן ושכל טוב בעיניך ובעיניך בריותך, כל ימיהם לעבודתך. ויהיו בנינו שלמים בגופם בלי שום מום, ותצילם מכל חולי ומכל כאב ומכל מחוש וחולשה, ויהיו בריאים וחזקים כל ימיהם לעבודתך, ויהיו בנינו עוסקים בתורה לשמה, מלאים יראת ה' ודבקים בך תדיר, מאמינים בלב שלם בכל דברי קבלה ודברי סופרים ומקיימים אותם, ויהיה להם רוחב לבב ושכל טוב להבין, וזכירה טובה, וחושים בריאים לעבודתך, ואהבה וחשק ורצון בתורת ה' ובה יהגו יומם ולילה, ולא יצא עליהם שם רע ודיבה רעה לעולם, ויהיו אהובים למעלה ונחמדים למטה, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ויהיו בנינו כשתילי זיתים סביב לשולחננו וגו'. אמן ואמן

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל - ניכר היה בו משחר ילדותו כי לגדולות נוצר. עוד בהיותו ילד רך הפליא את הסובבים אותו בפקחות המופלאה, בשכלו השנון והחריף, בתפיסתו המהירה ובזיכרונו האדיר.

פעם, בהיותו ילד שאלו אביו בליל הסדר: "אמור נא לי, יקירי! מדוע שואלים ילדי ישראל "מה נשתנה" דוקא בחג הפסח, ולא למשל, בחג הסוכות, כאשר רואים כי הכל עוזבים את בתיהם ויוצאים לגור בסוכות למשך שמונה ימים?" (כמנהג חו"ל).

השיב הילד הפיקח: בחג הסוכות רואים ילדי ישראל את בני עמם יושבים בסוכה דלה, ולכן אין הם מתפלאים כלל וכלל, שכן מעולם מורגל עם ישראל בצרות ובקשיים ואילו בליל הסדר, כאשר הכל מסובים כבני מלכים, יושבים סביב שלחן ערוך, ועל השלחן כלים יקרים ונוצצים, פמוטות וגביעי כסף מפוארים, מטעמי חג עולים עליו - ואז מביטים ילדי ישראל וחושבים: מה זה קרה היום לאחינו היהודים העניים, המסכנים והרדופים?! והשאלה מתפרצת מפייהם: "מה נשתנה?".

היה זה בשבת הגדול, רבי יהונתן עלה על בימת בית הכנסת לדרוש את דרשתו, כמנהגו מדי שנה - והנה אחריו עולה אחד מפשרי העם. "יסלח נא לי הרב", ביקש אותו אדם, "ברצוני לשאול שאלה".

תמה הקהל, וכי מה יוכל אדם זה לשאול את רבי יהונתן? אך הרב בענוותנותו הרבה כיבד את השואל ואמר לו: "בבקשה, שאל! ברצון רב אענה אם רק אוכל!".

והאיש שאל: "היום קראתי, כנהוג, בהגדה של פסח מ"עבדים היינו" ועד למקום שאומרים בשבת הגדול - והנה קשה לי: מדוע מופיעים על המילים "וימררו את חייהם" טעמי המקרא שהם "קדמא ואזלא" והלא טעמים אלו הם טעמי ניגון של שמחה - ומה שמחה יש בכך שהמצרים מיררו את חיי אבותינו?"

כיבד רבי יהונתן את שאלתו והשיבו בנחת: "בני, שאלה גדולה שאלת! אשיב לך על שאלתך": ידוע שהקב"ה הבטיח שבני ישראל יהיו במצרים ארבע מאות שנה ואם כן, מדוע אפוא נמשכה גלותם רק מאתים ועשר שנה?

על עניין זה נאמרו תירוצים רבים ואחד מהם הוא: במשך מאתים ועשר שנה קבלו בני ישראל את כל מנת הסבל שנגזרה עליהם ושוב לא היה טעם להאריך את גלותם. זוהי אפוא הסיבה להטעמת המלים "וימררו את חייהם" בטעמים המסמנים ניגון של שמחה, שהם "קדמא ואזלא" כי אכן הקושי של השעבוד גרם שמחה לאבותינו, בעטיו התקצרה גלותם במאה ותשעים שנה!!

אך לפי זה - המשיך הרב - נשאלת השאלה: מדוע מופיעים על מלים אלו דווקא הטעמים קדמא ואזלא - והלא יש טעמים אחרים המנוגנים בניגון של שמחה.

אלא שעל כך יש להשיב: אם נחסר מהמספר 400 את שנות הגלות 210-, נקבל את המספר 190 ושתי המלים קדמא ואזלא עולות בגימטריא 190! וזהו פרושם של "קדמא ואזלא" על המלים "וימררו את חייהם" שקדמו ואזלו - שהקדימו לצאת ממצרים לפני המועד במאה ותשעים שנה, כמנין קדמא ואזלא, וזוהי הסיבה לשמחה. וזהו אפוא הטעם לכך שמילים אלו הוטעמו דוקא בטעמים אלו.

כל הנאספים השתוממו לשמע חריפות תשובתו של רבי יהונתן אבשיץ והנאתם גדלה מאוד. (מתוך הספר 613 סיפורים על תרי"ג).

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך

052-7690948 :0348 ו'אורי